

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

4. Autoritate Doctorum opinio negatiua fulcitur. Et deducitur Principem laicum non posse praestare saluum conductum Hæretico cum damno Ecclesiasticæ iurisdictionis. Et firmatur libertatem conscientiae ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

perpetuum adimit facultatem permissam hæresim ex sua provincia exterminandi; etiam si mutatis reum circumstantiis, id quandoque opportunum esset futurum. Semper enim vi sui pacti inhibetur, ne id unquam audeat facere, si modo violatæ fidei reus haberi non velit. Et idè obseruandum est hîc, quòd Iosaphat initio regni permisit idololatriam, cui populus erat addictus; quia non poterat eam impedire, ut habetur 3. Reg. 22. at postea, confirmato iam Regno, cum & potentior & audacior factus esset; non amplius permisit sed impedivit; ut patet 2. Paralip. 22. Vnde si Iosaphat iniisset fœdus perpetuum de Idololatria toleranda; non potuisset postea mutatis reum circumstantiis, illam ex vi pacti impedire; & sic idololatria perpetuo in regno suo existisset, & impunita remansisset. Ergo non sunt inuenda fœdera cum hæreticis perpetua; nam Princeps adimeret sibi ius, cum postea oportuim esset, puniendi, & exterminandi hæreticos à suis Regnis & Prouinciis; contra id, quod determinat Concilium Lateranense cap. *Excommunicamus* §. *monentur de Hæret.* ubi sic habetur; *teneatur quicumque Princeps, etiam supremus, terram suam expurgare ab hæreticis sub pena amissionis sui principatus; & mandatur omnibus Principibus, ut iurent, se hæreticos non toleraturos.* Et idem statuitur in iure ciuili *Cod. de Hæret. Auth. si verò Dominus, & in consuet. Frederici de statu & consuet. §. 6 & 7.* Ergo &c.

5. Et licet aliquando talia pacta à Principibus fieri posse, docere videatur Petrus Wadingus *de contraët. disp. 3. dub. 4. n. 6.* ubi sic ait: Hic discursus videtur satis probare perpetua libertatis pacta nullo casu esse licita & valida; pro cõtraria verò excusabiles videntur Principes Catholici, qui cum hæreticis ita contraxerunt; ex vna enim parte premebantur Principes importuno furore hæreticorum, exposcentium libertatem; quibus nulla alia ratione satisfieri potuit, quàm pacto perpetuo liberti exercitij suæ Religionis; & ex altera parte magnus erat in Catholicis plurimis tepor, qui pacem quibuscunque conditionibus cum hæreticis fieri optabant, modò ipsi quieti, saltem ad tempus, essent; de futuro Reipublicæ statu parum solliciti, nec fortunarum iacturam, aut splendoris sui imminutionem pro fidei defensione volebant sustinere; cum tamen hæretici omnes suas fortunas pro suæ sectæ, aut propugnatione aut conseruatione libenter profuderint. Vnde factum, ut supremi Principes viribus essent longè inferiores; proindeque iudicauerint, ista pacta inire perpetua expedire. Iustitia huius pacti ex hoc capite posset defendi, quod nisi pacta inirentur, sit periculum ne rota fides, & ipse Catholicus Princeps pereat; minus igitur sit mali, abiicere suorum curam, quòd salutem æternam, quàm pertinaciter eam retinendo, omnium Religionem veram in perpetuum perdere; & omnem iurisdictionem. Si pacta non inear, verisimiliter nulli erunt Catholici, si inear; saltem in aliquibus fides conseruabitur. Teneri ergo videtur Princeps: quando totius Reipublicæ curam nõ potest habere; saltem illam, quam potest, partem conseruare. Hucusque Wadingus. Sed tamè postea subdit, se huc casum non definitiue, sed disputatiue pertractasse.

6. Verùm, non obstante, quod iste casus à Wadingo positus, in praxi possit accidere; non ex hoc sequitur, Principes, inconsulto Pontifice, tale fœdus cum hæreticis inire posse; non enim pertinet ad illos in se tam graui iudicare, num tanta sit necessitas, & talis rerum status, ut fãncito fœdere, Religionis libertatem concedere oporteat, maxime perpetuam; cum tale fœdus indirecè versatur circa materiam spiritualem, videlicet circa permissionem Religionis falsæ. Ergo à Principibus nihil decerni potest, Summo

Pontifice non consentiente. Vnde non grauabor hîc apponere verba Ioannis Molani *de fide Hæretic. serm. lib. 1. cap. 23.* sic alterentis: Quamuis libera Religio non sit ab vno Principe admittenda, cogitur tamen aliquando Catholicus Princeps in quibusdam locis, quæ hæretici violantæ manu retinent, non quidem omnibus, sed vnus tantum, aut alterius generis seculariis, libertatem sub certis conditionibus admittere; aut potius non tam eis dare, quàm permittere, quod iam eo nolente, occuparunt; ne si minus malum tolerare noluit, maiora in Reipublica sua perpeti cogatur. Sed in his rebus maxima opus est prudentia, eò quòd res longè omnium grauissima, & periculosissima tractetur: cum enim primo loco præ omnibus aliis, ab omnibus & singulis Christianis Religio sit conseruanda; & secularis Princeps, atque potestas nullum fœdus inire, aut saluum conductum dare possit in præiudicium Ecclesiæ, aut Ecclesiasticæ Potestatis, facile hîc, aut per ignorantiam, aut per tepiditatem, aut per timorem, ubi non foret timor, aut per imperitiam, aut inaduerentiam quadam tractarentur, quæ postea nullius roboris esse iudicauerint. Itaque nihil tutius est, quàm si favore hæreticorum Reipublica aliqua cogatur ad aliquas iniquas, & bonis hominibus præiudicas conditiones, ut omnia, antequam fœdus perficiatur, diligentissimè & prudentissimè sint examinata, & discussa. Atque in re tam ardua, ad securè conquirendum, etiam Apostolicæ Sedis interueniat auctoritas. Ita Molanus ubi supra.

RESOL. IV.

Auhteritate Doctõrum opinio negatiua sulcitur. Et deducitur Principem laicum non posse præstare saluum conductum Hæretico cum damno Ecclesiasticæ iurisdictionis. Et firmatur libertatem conscientie Hæreticis concessam, inconsulto Pontifice, non solum esse illicitam, sed inualidam. Ex part. 10. traët. 3. Ref. etiam 4.

§. 1. **C**oncludendum est igitur ex omnibus superioribus dictis, semper, & in quocunque casu in fœderibus Principum secularium cõ hæreticis, quoad libertatem Religionis, consulendum esse Summum Pontificem; nec illo inconsulto talia fœdera esse inuenda. Et ita nostram sententiam in terminis docet Eminētissimus Dominus meus Cardinalis Lugo *de fide disp. 19. sect. 2. 3. 4. num. 124.* Suuertius *de fide hæret. ser. sect. 9.* Tannerus *tom. 3. disp. 1. quest. 9. dub. 3. num. 101.* & Authores compositionis Pacis, *cap. 5. quest. 28. num. 46.* quibus adde Maldonatum *ubi supra in Matth. cap. 3. num. 26.* cuius verba superioribus adduxi; & ex eadem Societate Petrum Hurtadum *de Mendoza vol. 1. de fide, disp. 79. sect. 5. & 6. §. 32. 33. & 36.* Vnde piaculum existimarem, si per extensum ea omnia, quæ ipse firmat circa hoc dubium, hîc non apponerem; sic itaque asserit: Dico, non licere Principi Laico permittere Synagogas, nisi ex facultate Romani Pontificis; idem dicendum est de conscientie libertate. Igitur, quoties agitur de Religionis, consulendus est Pontifex, cui Deus adest speciali prouidentia, Petro ob singularem fidem promissa. Ad permittendam in non baptizatis conscientie libertatem, non est necessaria facultas Ecclesiæ, nihil iudicantis de iis, qui foris sunt, cum hæreticis est diuersa ratio: libertas permissa non potest licite permitti inconsulto Pontifice; tum quia Laici tenentur ferè agere cum hæreticis ab Ecclesia damnatis; cedit verò in fidei detrimentum eos non punire. Vnde

Sup. hâc in Ref. seq. in 6. Qui quidem.

de iure pastoratus ad Pontificem spectat; qua ratione sit cum hæreticis agendum statuere, tum quia spiritalis administratio baptizatorum directè pertinet ad Pontifices; eademque ratione ad Principes laicos spectat parere Pontifici imploranti eorum opem ad animauerendum in hæreticos. De libertate expressa conscientiæ affirmandum est, eam nullam habere vim, nisi ex Papæ consensu. Itaque hæretici omnibus pœnis subiacent, quæ ab Ecclesia sunt decretæ; & quas Principes tenentur infligere hæretico relaxato, & ad cuius supplicium seculare brachium (vt aiunt) petit Ecclesia. Quæ doctrina est de fide ex Cõcilio Constantiensi, ubi statuitur, Principem laicum non posse prætere saluum conductum hæreticum cum danno ecclesiasticæ iurisdictionis; ita vt nihil illi valeat, si solum à Principe laico præstetur. At eadem est omnino, & maior ratio in conscientia libertate, quia saluus conductus est immunitas à pœnis debitis hæretico ob hæresim, & sponso de non impedienda reuersione ad patriam: libertas autem conscientia est immunitas ab iisdem pœnis, vt ergo hæreticus non est immunus à pœnis saluo conducto Principis laici, ita nec libertate conscientia. Ratio à priori, quia Ecclesia habet superiorem iurisdictionem in hæreticum, estque omnino independens à Principe laico: Ergo hic sua lege non reddit hæreticos immunes à Pontificia lege. Probo consequentiam: quia inferior Princeps non habet vim in iurisdictionem, & leges superiores. Quod si nullam habet in alios Principes sibi non subiectos, qui eam habebit in Principes superiores. Poterit Princeps laicus dare immunitatem ab iis pœnis, quæ in suo Regno infliguntur solo iure civili. Ex quibus deduco, non teneri Principem ad permitteendam libertatem conscientia, nisi confirmatam aut datam etiam à Pontifice, quia non potuit eam spondere inconsulto Papa: totaque libertas est nulla in iis omnibus, quibus eget Ecclesia ad exequendas canonicas pœnas in hæreticos. Imò tota libertatis facultas est abroganda, quia tota est nulla, est enim absque legitima iurisdictione. Nec Princeps tenetur ab abstinendum à subpicio civili, quia est hæc ab similibus causa à saluo conductu, cui Princeps laicus tenetur stare in iis, quæ ab ipso solo pendent, quia saluus conductus non est perniciosus, nec spectat ad spiritualem iurisdictionem. Potest enim Princeps multis de causis egere hæretici præsentia. At verò conscientia libertas directè spectat ad spiritualem administrationem. Quapropter tota est nulla, nisi Papæ consensus accedat. Huc usque Hurtadus de Mendoza, inter Theologos Hispanos nostri temporis acutissimus & sapientissimus.

2. Qui quidem non solum sentit, & firmat libertatem conscientia hæreticis concessam, inconsulto Pontifice, esse illicitam, sed plus addit quod est valde notandum, videlicet esse inualidam. Quod ante ipsum, ex eadem Societate Iesu docuerat Suuertius ubi supra, de fide Hæreticor. seruand. sect. 9. Verum huic opinioni non adhaeret Adam Tannerus loco citato dub. 4. n. 104. Sed in omnium opinione certum est, eiusmodi pacta, & fœdera de libertate conscientia inita cum hæreticis Principibus, sine consensu Pontificis, intelligenda esse, saluis iuribus Pontificis, & Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ iurisdictionis. Ita Tannerus n. 121. & ante illum Sebastianus Heiell. in Refutatione Aphorismorum c. 2. Aphor. 1. n. 47. sic asserens. Cum citamen hæresis directè ad sacra Tribunalia spectet, eis præiudicare nequeunt, seu priuatorum, seu Principum facta in quibus semper hæc latet conditio, saluis aliorum, & in primis vniuersalis Ecclesiæ iuribus: Hæc ille. Et ratio est, quia superior legibus aut pactis inferiorum non ligatur: ac proinde iuribus superiorum

Tom. IX.

rum præiudicare inferiores non possunt, vt patet ex c. Inferior, de maior & obediens. & ibi Doctores communiter.

3. Nec aduersus superius dicta obstat dicere cum quodam recentiore Theologo, quod, taciti & expressi idem est iudicium, ex leg. cum quid. ff. si certum petat. leg. vltima ff. de Legatis. leg. cum quia, ff. de Pactis, & aliis vulgatis iuribus, quæ adducit Menoch. conf. 108. n. 54. cum aliis communiter; & idem Principes non petere expressum consensum Pontificis, quia supponunt ipsum tacite consentire in his pacificationibus in suis cum libertate Religionis ad euitandum maius malum. Quod videtur docere Layman. Theol. moral. l. 1. tr. 2. c. 16. §. 16. n. 4. ubi sic ait: Sed hæc, & alia huiusmodi pœna locum non habent in Lutheranis Confessionibus; qui licet ab Ecclesia Romana recesserint, tamè statim ac fœdus cum illis initum est, Summo Pontifici permittente, & tacite consentiente, libros suos in potestate retinent, aliisque iuribus & immunitatibus civilibus, non item Ecclesiasticis vnà cum Catholicis pacificè gaudent. Ita ille. Sed Layman non loquitur de substantia fœderis ipsius initi cum hæreticis, & pacti in eo contenti, sed de sola cessatione pœnarum. Dicendum est itaque, quod licet Pontifices tolerent, & tacite consentiant in suspensionem pœnarum, de quibus solis loquitur Layman non consentiunt tamen in dictam suspensionem vigore pacificationis, vel pacti initi cum hæreticis à Principibus secularibus, & prout in eis sancitur; absolutam & inconditionatam perpetuitatem, aut alia pacta, quasi tacite, vel implicite approbantes sed pro circumstantiis necessitatis, aut maioris periculi, vel boni, per quas eiusmodi suspensionem pœnarum, cum per se mala non sit, coonestati clarum est. Ergo non sequitur ex hoc, vt diximus, Pontificem tacite approbare ipsas pacificationes, & pacta absque suo expresso consensu cum hæreticis inita; licet postea toleret pœnas eis debitas non irrogari. Et quidem quomodo possunt in his Pacificationibus, & fœderibus Principes supponere tacitum Pontificis consensum, si Pontifices semper contra dictas Pacificationes & fœdera expresse protestati sunt per suos Nuncios, & legatos, & per Breuia particularia, vt patet de Paulo III. & Clemente VIII. quod etiam alij Pontifices recentiores fecerunt. Quomodo supponi potest tacitus consensus Pontificis circa rem tam grauem; ita vt illius, iudicium relinquere velit Consiliariis, aut paucis Theologis Principum secularium; Agitur de causa Religionis, de bonis Ecclesiasticis, de extinctione Canoniatuum, & Episcopatum, de impunitate, & perpetuitate hæresis, imò de eius extensione & amplificatione, de æquiparatione hæreticorum cum Catholicis &c. Et hæc omnia supponendum est, summum Pontificem velle iudicio secularium committere? Quis hoc sibi persuadere potest?

RESOL. V.

Respondetur ad argumenta superius adducta pro sententia affirmatiua: Ex part. 10. tr. 3. Refectiam 5.

§. 1. **R**estat modò respondere ad auctoritates Doctorum superius in contrarium adductas, & ad Crapzonium respondeo; nihil valere, cum sit Author hæreticus, & plusquam alij Romano pontifici nimis infensus, vt patet in suis operibus: sed multum mihi prodest, nam testatur nostram sententiam docere Patres Societatis Iesu. Idem dicendum est de Christophoro Chiebbenthal eiusdè farina viro. Ad Besoldum respondeo, illam dissertationem composuisse, quando